

Vlastní „pohřební řeč“

věrného Čecha

mistra Jeronýma Pražského

Kostnice květen 1416

Podle svědectví Petra Mladoňovice a Poggia Braccioliniho

Loňského roku bylo 600. výročí upálení českého mučedníka a světce, bojovníka za pravdu, Jana Husa. Letos si 30. května připomeneme rovněž mučednickou smrt – nejbližšího Husova spolupracovníka, Jeronýma Pražského. Tito hrdinové, se postavili proti zlořádům, mamonářství, hromadění majetku, bezcitnému vydírání chudých, proti zhýralému životu, lakomství a kariérismu církevní hierarchie. Jan Hus a Jeroným byli výčitkou svědomí bezcharakterním kněžím, dávajícím špatný příklad. Potřebovali se jich zbavit, a proto si posloužili falešnými svědky. Zkonstruovali zastrašující monstrproces. Jan Hus i Jeroným byli pravověrní katoličtí křesťané, žádné hereze nehlásali, přesto byli nazváni kacíři a odsouzeni na smrt. Jak by dopadli současní arcikacíři, kteří zpochybnili všechny pravdy křesťanství? Jak by dopadl současný papež František, který líbá nohy transsexuálům a prosazuje islamizaci Evropy?!

Kdyby se někdo v Husově době hlásil k sv. Cyrilovi a Metodějovi, byl by pokládán za schizmatika a tvrdě kárán. Pravoslavná církev sv. Cyrila a Metoděje brzy uctívala jako svaté. Ze strany katolické církve došlo k jejich rehabilitaci až po 1000 letech, v 19. století. Bude po 600 letech rehabilitován i Jeroným Pražský? O to by měla mít zájem nejen církev, ale i univerzita, protože spolu s Husem prosadil Kutnohorský dekret týkající se Karlovy univerzity. Jeroným byl učencem, který reprezentoval český národ na univerzitách v Sorbonně, v Heidelbergu a v Kolíně nad Rýnem a všude tam získal akademické tituly.

Dnes je možné zaujat k Jeronýmovi trojí postoj: buď se držet pouze falešných svědků nebo přijmout svědectví očitých svědků přímo z Kostnice nebo zůstat k této osobnosti lhostejným.

V současné době osobnosti – Jan Hus a Jeroným Pražský – jsou pro každého Čecha velmi aktuální, ať už je křesťanem nebo nevěřícím. Český národ i dnes potřebuje vzor morálních osobností, a to nejen v řadách církve, ale i v politické sféře a v soukromém životě každého Čecha. V minulosti v českém národě zastávali vysoce postavená místa jak bezcharakterní a nemorální lidé, tak i morální osobnosti – a tak je tomu i dnes. Jan Hus měl mezi blízkými spolupracovníky Štěpána Pálče i Jeronýma. Páleč prodal Mistra podobně jako Jidáš Krista. Jeroným ze strachu ze smrti svého Mistra zapřel, podobně jako Petr Krista. Petr činil pokání a hořce plakal a nakonec umírá stejnou smrtí jako Ježíš, na potupném kříži. Podobně konal pokání i Jeroným a rovněž v boji za pravdu umírá mučednickou smrtí na stejném místě a stejným způsobem, jako jeho Mistr – Jan Hus.

Kéž by se v tomto roce jubilejní smrti Jeronýma Pražského započalo s natáčením filmu, o této významné osobnosti českého národa anebo byla alespoň divadelně zpřítomněna jeho dojemná řeč, kterou pronesl před svou smrtí. Kéž si v tomto jubilejním roce každý Čech přečte alespoň tuto krátkou reportáž, zachycenou z pera Petra z Mladoňovic a italského preláta Poggioho, popisující události těsně před Jeronýmovou smrtí.

Václav S. Cigánek, 5. května 2016

Česká zpráva Petra Mladoňovice o mistru Jeronýmovi Pražském

Tuto se vypisuje o Mistru Jeronýmovi svaté paměti.

Podle knihy Božího zákona vypravují o moudrosti spravedlivých národy a jejich chválu vyznává sbor vyvolených. (Sirach 44,15) Tak také o Mistru Jeronýmovi, jehož upálili v Kostnici bez viny, jak byl dovedný, a kterak byl spravedlivý a stálý ve víře až do smrti, jako věrný rytíř Boží, bude vhodné a náležité, učinit sepsání v pravdě pro jeho budoucí památku i pro potěšení věrným milovníkům jazyka českého. O jeho příhodách i odsouzení na smrt bylo už dříve s dobrým úmyslem napsáno. Bylo to však sestaveno značně obšírně, a číst to všecko neb slyšet bývá tesklivo. A proto, aby to, co je o témž Mistru Jeronýmovi s jistotou známo, mohlo být tím ochotněji přijato a snáze v krátkosti pamatováno, buď o něm známo následující:

Tento Mistr Jeroným byl rodem z Prahy, z Nového Města, byl velmi učený a pokročilý v rozličném umění mudrců i v zákoně Božím a v učitelích církve. Navíc měl překrásnou výmluvnost, takže dosáhl mistrovství na čtyřech univerzitách, totiž na Pražské, Pařížské, Kolínské a Heidelberské. Byl také věrný svému rodnému českému jazyku. Za Krále Václava, když na Pražské univerzitě Němci rozličně a křivě utiskovali Čechy, tu on s jinými mistry Čechy statečně se proti nim postavil, takže král Václav, vida učenost i množství českých mistrů, svěřil jim správu a vladařství nad Pražskou univerzitou. Ale Němci toho Čechům nepřáli. Ve velikém množství se z Prahy odebrali a rozešli se do Němec.

Potom když se Mistr Jan Hus chystal do Kostnice, Mistr Jeroným, jeho velmi milý a nerozdílný druh, mluvil jemu k potěšení a k posilnění takto: „Milý Mistře, buď stálý a statečný v tom, cos podle zákona Božího psal, kázal a učil; zvláště to proti pýše, lakomství i jiným kněžským nepravostem. A já když se dozvím, že je ti těžko a že je toho zapotřebí, přijedu svobodně za tebou tobě na pomoc.“

Rok 1415

A tak také učinil. Léta páně 1415 byl Mistr Jeroným srdečně zarmoucen nad těžkou a křivou potupou způsobenou Českému království zběhlými krajany i okolními nepřáteli a dozvěděl se i o hrubém a zjevném bezpráví, kterého se na Mistru Janu Husovi dopustil kostnický sbor. Proto na den sv. Ambrože (4. dubna) přijel do Kostnice. Zde pochopil, že jsou proti němu strojeny lstivé a zlostné úklady. Proto, aby nebyl sám sobě příčinou smrti, odjel odtud do jednoho města vzdáleného tak asi míli a odsud psal do Kostnice listy králi Zikmundovi i českým pánům, kteří tu byli. Žádal od krále i od sboru glejt k přijetí i svobodnému odchodu a také svobodné slyšení, s tím že se chce hájit, z čehokoliv by byl viněn. Král Zikmund nechtěl to

učinit a říkal: „Aj, já mám už dost starostí s glejty Mistra Husi.“ A od sboru prelátského tak bylo pověděno: „My mu dáme glejt přijet, ale ne odjet.“ Když toto Mistr Jeroným uslyšel, sepsal mnoho listů česky, latinsky i německy a zařídil, aby byly přibity po klášteřích, po kostelích i na domech kardinálů. Oznamoval v nich všem vůbec, že kvůli lstivým utrhačům Českého království i svým, je připraven přijet dobrovolně do Kostnice a učinit vyznání ze své čisté víry, a to ne skrytě, ale zjevně přede celým koncilem. A budou-li takoví, kteří by ho obviňovali z bludů nebo kacířství, ať jsou před tímto koncilem veřejně ohlášení pod svými jmény. I jim že zde chce odpovídat a vypořádat se s nimi ve všem. A kdyby i přes to byl usvědčen z nějakého bludu (jako že se to u něho nikdy nestalo), že by se poddal opravě, jak se to sluší na bludného. Přitom opět žádal, aby mu za tím účelem byl vydán bezpečný glejt. A kdyby pak přijel do Kostnice a byl i přes to zadržen nebo zajat, aby bylo známo všemu světu, že s ním ten sbor nakládá ne podle spravedlnosti, ale svévolně a bezprávně mimo všechna práva světská i duchovní.

Duben 1415

A když nemohl Mistr Jeroným ani skrze ty listy, dosáhnout čeho žádal, vyžádal si od českých pánů, přítomných tehdy v Kostnici listy, v nichž se odvolával na své svědomí. Potom se obrátil do Čech a na cestě byl zajat skrze nepřátelskou zradu od služebníků knížete Hanuše, syna Klemova. Přivedli ho k němu do Salzburgu, kde byl vězněn až do vyrozumění uherského krále a koncilu, co by se s ním na jeho rozkaz mělo udělat.

Květen 1415

Jakmile syn Klemův obdržel listy od krále a od koncilu, poslal ihned Mistra Jeronýma ukovaného za ruce do Kostnice. Tam ho k sobě přijal druhý syn Klemův, jménem Ludvík, a rozkázal ho, tak jak byl, spoután těmi řetězy, k jeho většímu zesměšnění, vést za sebou přes celou Kostnici až do kláštera Bosáků, kde se sešla kněžská knížata, preláti a jiná zákonická rota.

23. květen 1415

Zde když byl postaven před biskupy, ukován v řetězech, četli předvolání, které proti jeho listům přibili na rozličných místech. A ihned jeden z biskupů Mistru Jeronýmovi řekl: „Jeronýme, proč jsi utíkal, a proč ses nedostavil, když jsi byl předvolán?“ A on odpověděl: „Poněvadž jsem glejty ani od vás ani od krále nemohl obdržet, jak je to zřejmé z těchto panských listů, které tu máte. A ani skrze listy, které jsem zjevně rozeslal po městech, jsem se nemohl toho glejtu domoci. Zjistil jsem také, že mi nepřátelé činí úklady, a proto jsem odešel, abych nebyl sám sobě příčinou smrti. Kdybych ale byl něco věděl o vašem předvolání, bez pochyby bych se z Čech zase do Kostnice vrátil.“

Tu ihned proti Mistru Jeronýmovi povstali velmi mnozí, kteří proti němu s velkým křikem vydávali svědectví a žaloby. A když se utišili, řekl jeden starý doktor, pařížský kancléř: „Jeronýme, když jsi byl v Paříži, myslel sis, že jsi anděl svou výmluvností a pobouřil jsi celou univerzitu. Přitom jsi řekl mnoho bludných a pohoršlivých řečí.“ A Mistr Jeroným, stoje velmi tiše, mu odpověděl takto: „Poctivý Mistře, všechny ty řeči a teze, které jsem podle mistrovského řádu předložil při disputacích v Paříži na univerzitě na námitky mistrů, předložil jsem důvodně v odpovědích podle svého mistrovství. Tehdy mě z toho nevinili, ale byl jsem přijat za mistra Pařížské univerzity. A co jsem tehdy přednesl, dovolíte-li mi, chci zde též před vším sborem přednést. A bude-li dokázáno, že je v tom něco bludného, chci to rád opravit a pokorně přijmout lepší poučení.“

Jiný mistr z univerzity v Kolíně nad Rýnem, který tam seděl, povstal a řekl: „Jeronýme, však i u nás v Kolíně, jsi ve své disputaci přednesl mnoho bludů, a dodnes si to pamatujeme.“ K tomu řekl Mistr Jeroným: „Pověz mi, prosím, zde veřejně jeden z těch bludů.“ – A on se jaksi zastyděl a řekl: „Nyní si nepamatuji, ale potom se z nich budeš zodpovídat.“

A ihned povstal třetí z Heidelbergu a řekl: „Když jsi byl u nás, přednesl jsi rozličné bludy a zvláště o Svaté Trojici, a namaloval jsi k tomu i štít. Svatou Trojici jsi přirovnával k vodě, k sněhu a k ledu.“ K té řeči Mistr Jeroným pověděl: „To, co jsem tam řekl, psal a maloval, chci též i zde přednést, psát i malovat; a bude-li dokázáno, že je v tom něco bludného, chci to rád a mile i pokorně odvolat a dát místo lepšímu učení.“

Po těchto jeho slovech volali další zde stojící: „Upalte ho, upalte ho!“ A on odpověděl: „Je-li vám milé mé bezživotí a smrt, staň se Boží vůle!“ Tehdy řekl anglický arcibiskup: „Ne, Jeronýme, neboť je psáno: Nechci smrt hříšníka, ale radši, aby se obrátil a žil.“

V tom, když se ty ústrky a hřmoty proti Mistru Jeronýmovi dokonali, předali ho biřicům města Kostnice, kteří jej vzali a odvedli do jednoho domu. O tom domě se dozvěděl jeden Čech. Přistoupil k oknu a řekl k Mistru Jeronýmovi: „Mistře milý, měj se dobře a buď stálý a neboj se pro pravdu podstoupit smrt. Však jsi o smrti mnoho rozprávěl, když jsi byl na svobodě.“ Jeroným mu odpověděl: „Milý bratře, děkuji za navštívení a věz, že se smrti nebojím. Kdysi jsme o ní mnoho mluvili; je už na čase také skutečně zakusit, co ona dovede.“ Strážní uslyšeli jejich rozhovor a odehnali toho Čecha od okna. A ihned vzali Mistra Jeronýma, přikovali ho za nohy a vsadili do vysoké klády v jedné městské věži. Nemohl dosáhnout země, jedině tak, že visel hlavou dolů. Tak ležel mnoho dní a měl k pokrmu jen chléb a k nápoji vodu. A když se roznemohl, žádal zpovědníka. I toho k němu sotva pustili, po několika

dnech, když viděli, že je těžce nemocný. Potom mu i polehčili vězení, v němž byl bez sedmi dní celý rok.

A mezitím Mistra Jana Husa v oktávu sv. Petra a Pavla křivě odsoudili a bez všelikého slitování ho přikázali upálit. Potom téhož roku okolo narození Matky Boží (8. září) Mistra Jeronýma velmi utrápeného vězením mnohokrát pokoutně předváděli a ponoukali ho, aby projevilsouhlas se smrtí a potupením Mistra Jana Husa, že to vše správně učinili. Hrozili mu, že pokud tak neučiní, bude, tak jako Mistr Jan Hus, upálen pro své bludy, z nichž je nařčen skrze svědky. A on ze strachu před smrtí a v naději, že tak snad unikne z jejich rukou, odvolal, tak jak mu rozkázali, a jim k libosti připojil i to, že byl Mistr Hus spravedlivě upálen. (23. září) Když to učinil, oni mu stejně nevěřili a znovu ho vsadili to téže věže, ne ale tak těžce. Zbavili ho pout na nohách a nechali hlídat strážnými.

Rok 1416

Na druhý rok, totiž 1416, podali Michal farář ze Smradař (*přezdívaný De Causis*), doktor Páleč s Mnichy od Matky Boží Sněžné v Praze a s nimi i jiní nevěrní a zběhlí úhlavní nepřátelé z Čech, novou žalobu a dožadovali se u kardinálů, soudců toho sboru, aby na ni musel odpovědět. Dovtípili se totiž, že Mistr Jeroným to odvolání neučinil ze srdce, ale pouze proto, aby jim mohl uniknout z rukou. Ale kardinálové, kterým neunikla zlost těchto nabadačů, i Čechů i Němců, viděli, že se Mistru Jeronýmovi děje křivda. Proto na koncilu pilně pracovali na jeho vysvobození. Nepřátelé tomu ale odpírali a křičeli, aby nebyl propuštěn. Říkali: „Nepatří se, abyste se přimlouvali za takového kacíře, od něhož jsme my i s veškerým duchovenstvem v Čechách trpěli mnoho zlého. Bojím se ale, že i vaše poctivost toto zlo potom okusí. Jestliže se ho ale i nadále budete zastávat, je to znamení, že jste podplaceni.“ Když to kardinálové slyšeli, přestali se Mistra Jeronýma zastávat a zřekli se soudcovství v jeho věci. Na jejich místa byli z nabádání nepřátel ustanoveni ti, kteří už odsoudili na smrt i Mistra Jana Husa. Mistr Jeroným nechtěl k těm novým soudcům svolit, ani jim na cokoliv pokoutně odpovídat. Stále žádal veřejné slyšení před celým koncilem. Říkal, že tam chce oznámit a ohlásit svůj konečný úmysl. Starší a vladaři toho sboru se domnívali, že Mistr Jeroným chce obnovit a potvrdit své první odvolání, a tak k jeho veřejnému slyšení svolili.

Tehdy v sobotu před Božím nanebevstoupením, téhož roku, byl Mistr Jeroným vyveden k veřejnému slyšení do hlavního kostela. Zde proti němu bylo vzneseno sto sedm článků žalovaných jeho nepřáteli a vyhlášeno, že je z nich skrze svědky usvědčen a odsouzen. Poněvadž ale Mistr Jeroným žádal veřejné slyšení, a protože mu bylo přiznáno, odpovídal pak až do polední hodiny na některé články. Mluvil s dobrou myslí a velmi vtipně, jako by ani nikdy ve vězení nebyl. K některým článkům

proti sobě smyšleným dokazoval, že jimi není vinen, odmítal všechna svědectví a tvrdil, že proti němu svědčili a vypovídali zlostně a křivě, jakožto nepřátelé.

M. Jeroným Pražský na koncilu

26. květen 1416

Taktéž potom v úterý mluvil k ostatním článkům, takže uvedl články na pravou míru. Svým žalobcům vytkl, že se vůči němu dopouštějí křivdy. Každému z nich, když proti němu svědčili, odpovídal mírně. Některé svými odpověďmi přivedl k zahanbení a jiné k mlčení. Když byl jedním otázan, co míní o Svátosti oltářní, odpověděl takto: „Před posvěcením je to chléb a víno, po posvěcení je to pravé tělo Kristovo a krev svatá,“ a přidal k tomu i více, jak se to patří podle pravé víry. Tehdy vstal jiný a říká: „Jeronýme, však o tobě je pověst příliš velká, že ty také tvrdíš, že na oltáři zůstává chléb.“ Odpověděl mu: „Já tvrdím, že chléb zůstává toliko u pekaře, ale ne v Svátosti oltářní.“ Proti tomu pověděl jeden mnich v celém bílém rouchu velmi vzpurně takto: „Proč to popíráš, vždyť je to veřejně známá věc.“ – Okřikl jej: „Mlč ty, mnichu pokrytče.“ A když ten umkl, hned s velikým křikem zvolal jiný: „Přisahám na své svědomí, že to co zapíráš, je tak.“ A on odpověděl: „Takto přísahat na své svědomí, to je nejsnadnější cesta k oklamání.“

Všem odpovídal mírně a tak je přivedl k mlčení. Tak z něho, ani v tomto ani v jiném, nemohli nic dostat ani na něm nemohli nalézt žádnou vinu. A tehdy se doprosil pokojného slyšení. Mluvil o rozličném vědění a spisech mudrců i písma zákona Božího i doktorů, a to velmi hluboce a mistrně, že se všichni velmi divili. Hovořil před nimi až přes poledne. Uváděl jmenovitě rozličné mudrce, proroky, apoštoly i mučedníky a vyprávěl, kterak byli pro pravdu nevině haněni, tupeni, pokládáni za buřiče a za rouhače Boha, a proto byli odsuzováni na smrt a rozličně z mordováni. A zajisté, je-li nepravost už to, když se toho dopouštějí cizí anebo domácí ale příslušníci prostého lidu, je daleko větší nepravostí když trpí kněz od kněze. A největší zvráceností je, když bývá kněz z nenávisti vydán na smrt kněžským shromážděním. V tom ve všem mluvil Mistr Jeroným velmi stále a zmužile, tak že neřekl nic nevhodného, co by se na dobrého muže neslušelo.

Potom přistoupil Mistr Jeroným sám k sobě, vyprávěl o svém životě i o svých hříších a o tom jak se toulal po rozličných zemích. Konečně se dotkl i toho, kterak se s jinými českými mistry u krále Václava zastával toho, aby na Pražské univerzitě měli Čechové ve všem vyšší právo a vladařství nad jinými národy, zvláště nad Němci, jak už to bylo výše zmíněno.

Potom se jal hovořit o Mistru Janu Husovi, kterého znal od své mladosti, že nebyl smilník, ani lakomec, ani opilec, ani nebyl zkažený jinými zjevnými hříchy, ale že byl pokorný, poctivý, střízlivý, pilný v učení a přednášení, spravedlivý, věrný a svatý kazatel. A cokoli kázali Mistr Jan Hus a Mistr Jan Viklef proti kněžské ohavnosti, pýše, zlostem, smilstvu a lakomství, to všecko že zastává a chce zastávat až do smrti. Co se pak týče jiných článků křesťanské víry, že zastává a věří všechno podle obecné svaté církve křesťanské a nesouhlasí s žádným bludem ani kacířstvím.

Nakonec pověděl i to, že ačkoli se proti milému Pánu Bohu v mnohém provinil, *nemá na svědomí těžší hřích, než ten, jak řekl: „jehož jsem se dopustil na této zrádné a zlořečené kazatelně, na níž jsem při svém odvolání ze strachu před smrtí schválil lživé odsouzení Mistra Jana Husa, člověka svatého.“* A pokračoval v tom smyslu, že proti němu mluvil nepravdu, jim po vůli. A poněvadž mu Pán Bůh zase pomohl vystoupit na tutéž kazatelnu, že to odvolání ruší, kazí a odvolává a prohlašuje, že se vůči Mistru Janu Husovi od tohoto koncilu stalo bezprávi a že to, co, jim po vůli, mluvil proti Mistru Janu Husovi, mluvil nepravdivě, a toho že srdečně lituje.

Při těch řečech Mistra Jeronýma, které vypravoval na začátku, se mnozí nechali pohnout k jeho vysvobození. Ale v závěru řeči se na něj převelice rozlítili a volali: „Sám se už odsoudil.“ Proto byl hned zase veden do vězení, kde byl přetěžce ukován za nohy, za ruce i pod pažemi.

30. květen 1416

V sobotu po Božím nanebevstoupení byl pak Mistr Jeroným přiveden do hlavního kostela, kde se k jeho konečnému odsouzení sešlo množství prelátů, mnichů i jiného kněžstva. Bylo tam přítomno mnoho oděnců. Znovu ho zde napomínali, aby se ještě vrátil k tomu, co učinil při svém prvním odvolání, a ustoupil od učení a chvály Mistra Viklefa a Mistra Husi. Nato jim Mistr Jeroným velmi silně a statečně bez jakéhokoli strachu domlouval za jejich nezřízenost a řekl: „Beru si za svědka Pána Boha svého a před vámi osvědčuji, že nezastávám nic kacířského a nic bludného, ale zastávám a věřím všechny články křesťanské víry, tak jak učí a věří svatá církev obecná. Ale s odsouzením vzpomínaných dobrých mistrů, které jste vy křivě a zlostně odsoudili, a to proto, že učili o vašem nezřízeném životě a psali k vašemu napomenutí a nápravě, nechci souhlasit, a to i přesto, že mám nyní od vás být za to odsouzen na smrt. Staň se vůle Boží. Já proti svému svědomí nepůjdu, neboť vím, že to, co napsali proti kněžské nezřízenosti a nepravostem, napsali pravdivě.“

Mezitím vystoupil na kazatelnu biskup z Lodi a popouzel celý sbor k odsouzení Mistra Jeronýma. Své kázání založil na slovech sv. Marka, kde říká: „Káral Kristus Pán jejich nevěru“ totiž učedníků, „a tvrdost srdce“. Vyzýval, aby tak jako koncil pokáral a odsoudil nevěru nevěrných kacířů Jana Husa a Jana Viklefa a jejich učení odsoudil jako bludné, kacířské a církvi škodlivé, aby tak potrestal i Mistra Jeronýma, jejich zatvrzelého následovníka a pomstil se na něm. Neboť je prý svévolný, všetečný a neústupný ve své zlosti. Tak jiní, kteří by chtěli jít stejnou cestou, uvidí, že se jim neodpustí a že nemají úniku. A kdyby se přeci znovu objevili takoví, kteří by poskvřňovali církev svatou, mají proti nim být přijímáni jakýkoliv svědkové, tedy i takoví, kteří mají zlou pověst, jako např. pasáci (rufiáni), lotři či nevěstky. A kdyby to nestačilo, mají být rozličným způsobem mučeni, aby se tak přiznali ke svým bludům, a potom mají být vyplnění a zahubeni, leč by chtěli ustoupit a odvolat, tak aby jim mohla být prokázána milost. „Ale tobě, Jeronýme, odpuštěno nebude, protože jsi znovu bral v hrdlo, co jsi už jednou odvolal. Toho ses dopustil k velikému pohoršení a hanbě tohoto svatého sboru. Jako pes ses zase navrátil k svému kacířskému vývratku. A proto, cokoli učiní tento svatý sbor při tvém odsouzení, učiní to oprávněně a spravedlivě.“

Po skončení těchto a mnohých jiných řečí mluvil k nim Mistr Jeroným převelice rozumně a vtipně, s dobrou pamětí a smělostí, vysokým hlasem. Dokazoval, že to, co se mu děje, děje se bezprávně a křivě, a že nic bludného nebo kacířského proti křesťanské víře nezastává ani neučí. „Ani jsem nic nevymyslel ani nepodnikal proti stavu a řádu svaté církve obecné křesťanské, kromě toho, co je proti zlému, pyšnému

a neřádnému kněžstvu. Častokrát jsem jim domlouval a měl bolest nad tím, že se tak povznášejí proti svému svěcení a úřadu.“ Znovu připomenul, že v tomto ani v ničem jiném nemají žádnou příčinu, aby ho odsoudili na smrt. Jestliže pak přes toto jeho pravdivé a věrné doznání spoléhají na svědky, on už znamenitě dokázal, že jsou falešní a nemá se jim věřit, neboť všecko, co proti němu vypovídali, nevypovídali podle pravdy, ale z hněvu, zloby a nenávisti.

Tehdy někteří z nich, když ho tak slyšeli mluvit, domlouvali mu, aby učinil odvolání podobné tomu prvnímu, jak mu to ještě bude nabídnuto, jinak, neučiní-li tak, povede se mu těžko. A tehdy on, vida, že se přibližuje jeho smrt, řekl: „Vy mně chcete křivě a zlostně odsoudit, ačkoli jste mi nedokázali žádnou vinu. Já vám po své smrti zanechám osten a hryzání ve vašem svědomí a předvolávám vás před nejvyššího a nejspravedlivějšího soudce Pána Boha všemohoucího, abyste mi před ním za sto let dali odpověď.“

A oni to obrátili v posměch. Hned rozkázali číst odsouzení, které proti němu měli obšírně sepsáno. Znění rozsudku bylo v tom smyslu, že ten svatý kostnický koncil již odtíná Jeronýma z Prahy od kořene, jakožto shnilou a uvadlou ratolest a jakožto prokletého a zlořečeného kacíře, a to pro jeho bludy, všetečnosti a neústupnosti a proto, že proti cti svatého koncilu zavrhl své první odvolání, a poroučí jej konečně světské moci, aby ho převzali a učinili nad ním náležitou pomstu, pro jeho tak veliké zlosti.

Tehdy po tom odsouzení přinesli před Mistra Jeronýma velikou a vysokou korunu zmalovanou vůkol červenými čerty, aby v ní šel na smrt. Když ji uviděl, vzal svou kuklu, povrhl ji mezi preláty, vzal si korunu, vložil si ji na svou hlavu a řekl: „Můj Pán, Ježíš Kristus, když za mne bídného umíral, měl na své hlavě korunu trnovou a těžší. I já pro jeho milost a lásku chci tuto rouhavou korunu rád na sobě k smrti nést.“

A ihned se jej chopili biřící a vyvedli ho z kostela. A on, jak šel tou cestou, radostně zpíval celé Vyznání víry, tak jak se zpívá v kostele. Přitom mněl oči pozdvihnuté k nebi. Když skončil, začal jiný zpěv o Matce Boží a o jiných svatých a tak přišel na to místo, kde předtím upálili Mistra Jana Husa. Zde, u toho sloupu, který byl připraven k jeho upálení, poklekl na kolena a sám v sobě se dost dlouho velmi pokorně modlil. Potom ho kati zdvihli, svlékli z jeho roucha a okolo beder mu dali škaredou plachtu. A hned ho vestoje ukrutně přivázali provazy a řetězy k tomu sloupu, který byl zabit do země. Když okolo něho začali skládat dříví, které prokládali slámou, on zpíval jasným hlasem velikonoční píseň: „Zdráv buď dni přeslavný, v poctivosti nad jiné hodný, v němž Pán Bůh nad peklem a ďáblem zvítězil, nebesy vládne.“ A zpíval tu píseň až do konce. A když ji dokončil i s

Vyznáním víry, pozdvihl hlas k lidu tam stojícímu a mluvil německy: „Milí lidé! Vězte, že já tak věřím, jak jsem to nyní zpíval. Též i o jiných člancích víry, věřím, jak má věřit každý křesťan. Ale proto nyní teď umírám, že jsem s tímto kněžským sborem nechtěl souhlasit ve věci odsouzení a potupení Mistra Jana Husi. Byl totiž pravdivý a spravedlivý. Já jsem mistra znal od mladosti, byl to ctnostný a šlechetný člověk a kazatel víry zákona Božího a evangelia Pána Ježíše Krista.“ V tom kati, kteří už ho dřívím obložili až k vrchu hlavy a vložili na ta dřeva i jeho roucho, zapálili hranici pochodní. A on tehdy vysokým hlasem zpíval: „V ruce tvoje, Pane Bože, poroučím duši svou.“ To dokončil, a když jej zachvátila prudkost ohně, volal českým jazykem: „Pane Bože všemohúcí, smiluj se nade mnú. Rač mi odpustiti mé hříechy! Neb ty vieš, žeť sem tvú svatú pravdu miloval.“ Když ho plamen zarazil, dost dlouho se modlil sám v sobě, až v tom i umřel. Mezitím přinesli jeho ložní šaty a jiné věci a spálili to všecko na prach, vložili na vůz a vmetli do Rýna.

Tak byl zabit věrný a pravý Čech nevěrným kněžstvem. Ať na jeho stálost a věrnost věrní Čechové v budoucnu pamatují! Je přeci veliká naděje, že on se dostal k Pánu Bohu všemohoucímu, kterýžto těm, jenž trpí pro spravedlnost, dává království nebeské. Amen.

Dopis Poggia Braccioliniho o Jeronýmovi

Na kostnickém koncilu byl mezi jinými osobně přítomen i Florenčan Poggio Bracciolini, někdejší sekretář vzdoropapeže Jana XXIII. Cosi. Napsal o Jeronýmově vystoupení a smrti svému příteli Leonardovi Arentinskému tento dopis:

Znám se k tomu, že jsem jakživ neviděl nikoho, jenž by se na soudu, zvlášť hrdelním, více vyrovnal řečníkům klasických věků, jež tolik obdivujeme. Ku podivu zajisté bylo, jakými slovy, jakou výmluvností, jakými důvody, jakým obličejem a hlasem a s jakou srdnatostí odpovídal svým nepřátelům a dovedl svůj soud až do konce. Je vpravdě čeho litovat, že se tak ušlechtilý a výtečný duch odvrátil ke kacířským míněním, pokud je však pravda, co se mu připisuje, neboť mně nepatří posuzovat tak veliké soudy, a proto se spokojuji s úsudkem těch, kteří jsou pokládáni za moudřejší. Nedomnívej se ale, že bych tu věc podrobně vykládal na způsob

prokurátora. To by bylo příliš dlouhé a práce na několik dní. Dotknu se jen věcí výtečných, z nichž budeš moci soudit o učenosti toho muže.

Když byla proti tomu Jeronýmovi předložena mnohá obvinění z kacířství a to vše bylo potvrzováno svědky, zdálo se nakonec vhodným, aby odpovídal zvlášť na každý článek žaloby. Byl tedy přiveden před koncil a přikázali mu na ty věci odpovídat. On se tomu dlouho vzpíral a říkal, že by bylo správné, aby se nejprve sám hájil, nežli by dával odpověď na žaloby svých nepřátel. Když mu to ale nebylo dovoleno, tehdy stoje uprostřed shromáždění řekl: „Jaká je to nespravedlnost, že zatímco jsem já byl tři sta čtyřicet dní držen v nejkrutějším žaláři, ve smradu a nečistotě, v lejnech, v okovech a v nedostatku všeho, vy jste vždycky dopřávali sluchu mým protivníkům a utrhačům, a mne nyní nechcete slyšet jedinou hodinu! Z toho samozřejmě plyne, že když jste jim propůjčovali svého ucha, a oni mne po tak dlouhý čas před vámi osočovali coby kacíře, nepřítel víry a protivníka duchovenstva, zatímco jsem se já nemohl bránit; odsoudili jste mne ve svých myslích jako nešlechtníka, dřív než jste vůbec mohli poznat, jakým jsem. Avšak i vy jste lidé a ne bohové, ne věčně žijící, ale smrtelníci. Můžete klesnout, bloudit, mýlit se, být oklamáni a svedeni, tak jako jiní lidé. Zde, jak se říká, jsou pohromadě světla světa, nejmoudřejší mužové okrsku země. Proto máte tím více dbát, abyste si nic všetečného, nic nerozvážného, nic nespravedlivého nepředsevzali a nečinili. Vždyť já jsem chatrný človíček, o jehož život nyní běží, a nemluvím kvůli sobě, věda, že mám zemřít. Ale zdá se mi nedůstojné, aby mi moudrost tolika mužů ukládala o život proti právu. To by přece bylo ke škodě budoucím časům, ne ani tak skutkem, jako příkladem.“ Tyto a jiné věci vyprávěl krásně a ozdobně, ačkoli mu mnozí přetrhovali řeč hřmotem a reptáním.

Nakonec dospěli k závěru, aby nejdříve odpovídal na bludy, které mu byly připisovány, a potom, aby mohl volně mluvit, cokoli by chtěl. Byly tedy z kazatelný čteny články žaloby a každý zvlášť byl potvrzován svědectvím a pak byl vždy tázán, má-li proti tomu něco. Je až neuvěřitelné, jak moudré a chytré odpovědi dával, jak mocnými důvody se hájil, nikdy neřekl nic takového, co by se na dobrého muže neslušelo. **Pokud skutečně ve víře smýšlel tak, jak slovy vyznával, nemohla na něm být nalezena nejen žádná vhodná příčina smrti, ale ani jen nejmenší provinění.** Všechny žaloby a vše, co proti němu vznesli, označoval za nepravdivé, křivé a smyšlené jeho nenávistníky. Mezi jiným, když na něj četli obvinění, že byl utrhačem apoštolského stolce, odbojníkem římského biskupa, protivník kardinálů, vrah prelátů a kněžstva a nepřítel křesťanského náboženství: tehdy povstal, sepal ruce vzhůru a zvolal žalostným hlasem: „Kam se mám nyní obrátit, velební otcové? Čí pomoci žádat budu? Koho prosit o milost? Ke komu se uteču? Zdali k vám? Vždyť

tito moji protivníci odvrátili vaše srdce i mysl od myšlenky na mé zachování, když tvrdí, že jsem úhlavním nepřítelem všech těch, kteří mně mají soudit. Domnívali se přeci, že se i to, co si proti mně vymysleli, bude zdát ničím, když vy svým rozsudkem přeci odstraníte obecného vraha a odbojníka všech, za něhož mne oni lživě a nepravdivě označili. Tak tedy, uvěříte-li jejich slovům, veta bude s mým životem.“ Mnohé odbyl žertem. Jiných se uštěpačně dotkl. Mnohé často v smutné věci přivedl k smíchu, šprýmuje na jejich žaloby a důtky.

Když se ho tázali, co by smýšlel o velebné Svátosti, řekl: předtím chléb, při posvěcení i potom pravé tělo Kristovo, a ostatní podle obecné víry. Tu ozval se kdosi: však říkají, že tys řekl, že i po posvěcení zůstává chléb. „Ano, u pekaře,“ tak mu odpověděl. Kohosi z řádu kazatelů, když naň tuze dotíral, okřikl: „Mlč, ty pokrytče!“ Jinému přísahajícímu na své svědomí řekl: „To je nejjistější cesta k oklamání.“ A zase jednoho, svého úhlavního nepřítele, nikdy nejmenoval jinak než pes nebo osel. Protože se ten soud pro množství žalob a důležitost věci nemohl ten den dovést do konce, byl odložen do třetího dne.

Když pak toho dne (26. května) byly čteny důkazy všech jeho vin a potvrzovány svědectvími, on povstal a říká: „Poněvadž jste tak bedlivě poslouchali mé nepřátele, hodí se, abyste už také mne nechali mluvit a dobromyslně mně slyšeli.“ Když mu to pak bylo dovoleno, ačkoli mu v tom mnozí hlučně odporovali, tu on počal od Boha a prosil, aby mu byla shůry dána ta milost a ta výmluvnost, která by sloužila k rospěchu a spasení jeho duše. Potom takto mluvil: „Vím, osvícení mužové, že bylo mnoho výborných lidí, kteří museli trpět to, co si svými ctnostmi nikdy nezasluhovali, ale byli pronásledováni lživými svědky a odsouzeni nespravedlivými soudci.“ Pak začal od Sokrata a vypravoval, jak byl svými vlastními nespravedlivě odsouzen, a že nechtěl utéci, i když to mohl dost dobře udělat, ale chtěl jen to, aby jiné zbavil strachu ze dvou věcí, které se lidem zdají být nejkřutější, totiž žaláře a smrti. Potom se zmínil o Platonově věznění, Anaxagorovu utíkání, Zenovu mučení a o nespravedlivém odsouzení mnohých jiných pohanů. Připomněl Rutiliovo vyhnanství a nespravedlivou smrt Boetia i jiných, které sám Boetius vypočítává. Odsud se obrátil k příkladům z lidu židovského. Předně jmenoval Mojžíše, vysvoboditele a zákonodárce svého národa, jak musel od svých vlastních trpět časté ponižování, jako by byl svůdcem a hanbou lidu. Vzpomněl Josefa, jehož ze závidosti prodali bratři a pán ho pro podezření z cizoložství uvrhl do žaláře; Izaiáše, Daniela a téměř všechny svaté proroky, kteří bývali křivě osočeni a odsouzeni jakožto rouhači Boha a buřiči; taktéž soud nad Zuzanou a nad jinými, kteří byli nejslechetnějšími muži a přesto zahynuli skrze nespravedlivé rozsudky. Potom přistoupil k příkladům samotného sv. Jana Křtitele i samotného Krista, Spasitele našeho, o nichž je dobře

známo, že byli na smrt vydáni skrze křivé svědky a soudce. Tak byl i sv. Štěpán zavražděn sborem kněží, a také všichni apoštolové byli odsouzeni na smrt, ne jako dobří, ale jako buřiči lidu, tupitelé bohů a pachatelé nešlechetností. Nesluší se však, aby byl kněz nespravedlivě odsouzen, a přeci se to stává. Ještě horší však je, když se toho dopustí sbor kněží, ale i takové příklady uvedl. Nejzvrácenější věcí ale je, aby to učinil celý koncil, avšak dokázal, že se i to už stalo. Všechno to vypravoval ozdobně a s velikým napětím všech. A protože celý soud s ním byl postaven na svědcích, ukazoval mnohými důkazy, že se žádnému z těch svědků nemělo věřit, protože proti němu nesvědčili podle pravdy, ale z nepřízně, zlosti a závisti. Oznamil i příčinu této jejich zášti, takže chybělo jen málo k úplnému přesvědčení všech. Jeho slova byla tak pravděpodobná, že kdyby se nejednalo o věc víry, byly by výpovědi svědků váženy jen lehce. Všichni byli ve svých srdcích pohnuti a nachýlili se k milosti. Dokázal totiž i to, že sám dobrovolně přišel k tomu sboru, aby se tu očistil a ukázal, že je jeho život plný šlechetnosti a ctnosti. Předestřel, že i mezi starými se i těm nejučenějším mužům stávalo, že ve věcech víry smýšleli rozdílně. Nebylo to však k podvrácení víry, ale k vyzkoumání pravdy. Tak i Augustýn a Jeroným se v leččems neshodovali a smýšleli nejen rozdílně, ale dokonce opačně, avšak bez všeho podezření z kacírství.

Všichni očekávali, že se buď očistí a odvolá bludy anebo přizná vinu a bude žádat o milost. On se však ani nechtěl přiznat k bludům ani neprojevil chuť k odprošování, a nadto se nakonec dal do vychvalování Jana Husa, který byl předtím odsouzen na upálení. Tvrdil o něm, že to byl muž dobrý, spravedlivý, svatý a že si tu smrt nezasloužil. Také o sobě prohlásil, že je připraven se zmužilou a stálou myslí podstoupit jakoukoli smrt a ustoupit tak svým nepřátelům, kteří nyní tak nestydatě lžou, ale jednou se ze svých křivých svědectví budou zodpovídat před Bohem, jehož nelze oklamat. Všichni okolostojící nad ním cítili velikou lítost a přáli si tak výtečného muže zachovat při životě. Jen aby sám chtěl dobře smýšlet. On ale stále trval na svém a zdálo se, jako by po smrti úmyslně toužil. Neustále chválil Jana Husa a tvrdil, že on nesmýšlel nic scestného proti církvi Boží, ale že kázal proti nezřízenosti kněžstva, proti jejich pýše, nádhernosti a skvostnosti. Neboť nadání a církevní statky patřili nejdříve chudým a bezdomovcům a potom se jich mělo užít na stavbu a opravu chrámů; a ten dobrý muž (Mistr Jan Hus) pokládal za nepatřičné, že se rozptylovali na nevěstky a souložnice, na pitky a hody, na chování psů a koní, na drahá a stkvostná roucha a jiné věci neslučitelné s náboženstvím Krista Pána. A největší důvtip dokázal tím, že když byla jeho řeč rozličnými křiky přetrhávána a mnozí mu odmlouvali, on na jejich slova pohotově odpovídal. Nikomu neodpustil, ale všeho se dotkl a každému odplatil tak, že ho donutil buď se zastydět anebo umlknout. Když se ve sboru hluk rozmáhal, sám se odmlčel, a někdy to také

zástupům vyčítal, a potom ve své řeči přece pokračoval a žádal a prosil pro Boha, aby ho nechali mluvit, poněvadž už ho potom více slyšet nebudou. Nikdy se nedal zastrašit hlukem, ale byl pevný a neohrožený myslí.

Předivné bylo i to, že přesto, že tři sta čtyřicet dní seděl v hloubě smrduté a tmavé věže, měl stále svou výbornou paměť. Na tvrdost toho vězení sám naříkal. Pravil však, že, tak jak se to patří na statečného muže, stěžuje si ne proto, že trpěl nezaslouženě, ale proto, že se diví takové nelidskosti proti sobě. Na tom místě nemohl přeci nic číst, ba vůbec nic vidět. A to nemluvím o sklíčenosti ducha, která ho musela každodenně trápit, a mohla ho úplně zbavit paměti. Ale on na svou obhajobu představil tolik vysoce učených a moudrých mužů a připomněl na potvrzení svých postojů tolik svatých církevních učitelů, že by to bylo obdivuhodné, i kdyby se po celou tu dobu v největší volnosti a pokoji věnoval jenom učeným studiím. Jeho řeč byla libá, prostranná a zvučná, s jakousi důstojností řečnického pohnutí, jak v projevení hněvu, tak i v pohnutí k lítosti, čehož však nevyhledával a nesledoval. Stál neohroženě a směle. Smrtí nejen pohrdal, ale zdálo se, že po ní touží. Tak bych řekl, že byl druhý Kato. Ó, muže věčné lidské paměti hodného! Neschvaluji, jestliže smyslnil cokoliv proti církevním řádům, obdivuji se jeho učením, známosti mnohých věcí, výmluvnosti, líbeznosti v řeči a pohotovosti v odpovědích. Bojím se ale, že mu to vše bylo od přírody propůjčeno jemu k záhubě.

Potom mu byly dány dva dni k rozmyšlení a pokání. Mezitím ho navštěvovali mnozí učené muži, aby ho odvrátili od jeho úmyslu. Šel k němu také florentský kardinál, aby ho přivedl na pravou cestu. Když ale neústupně zastával své bludy, byl (30. května 1416 v 21. generálním shromáždění koncilu) odsouzen z kacířství a upálen. S asným čelem a s veselou tváří šel na smrt, nelelaje se ani ohně, ani muk, ani zahynutí. Nikdy žádný ze stoiků nepodstoupil smrt s myslí tak stálou a se srdcem tak zmužilý, jak tento po ní, jak se zdálo, toužil. Když přišel na popraviště, sám se svlékl z šatů, padl na kolena a modlil se před kůlem, k němuž byl pak nahý přivázán mokkými provazy a řetězy. Potom ho obložili dřívím, ne dobrým, ale syrovým. Mezi ně prokládali slámu. Jak začalo dříví hořet, on začal zpívat píseň, kterou mu pak oheň a dým přerval. A největším znamením stálosti jeho mysli bylo, že když chtěl kat zapálit oheň jemu za zády, aby ho on neviděl, řekl: „Přístup sem a zapal přede mnou, neboť kdybych se byl bál tvého ohně, nebyl bych se sem dostal.“ Tímto způsobem zahynul muž nadmíru znamenitý. Díval jsem se na jeho skonání, spatřil jsem vše, co se dalo. Snad to zapříčinila nevěra nebo neústupnost, věru muž ten zemřel, jako pravý filozof!

* * * * *

Závěrečná poznámka:

Tento vysoce postavený církevní prelát, aby mohl o Jeronýmovi podat pozitivní svědectví, a nebylo zničeno, musel psát tak, aby zároveň zachovával vyjadřování oficiálního postoje vládnoucí elity. Musel Jeronýma nakonec oceňovat, jako by byl kacíf, ačkoliv na něho v celém listu ukazuje jako na hrdinu a žádný konkrétní blud mu nepřičítá. Svědectví tohoto italského preláta má tím větší cenu, že je psáno z tábora těch, kteří Jeronýma odsoudili na smrt. Diametrálně se liší od svědectví falešných svědků z řad českého kněžstva, kteří z nenávisti použili podle metody, aby dosáhli Jeronýmovy smrti.

Mladoňovicova zpráva je prakticky reportáží sepsanou z pozice svědka a sekretáře české delegace na koncilu. Samotné momenty smrti svého přítele popisuje Mladoňovic s Boží bází a toutéž láskou k Pravdě, která hořela v Jeronýmovi, když v poslední chvíli zvolal: „Pane Bože všemohúcí, smiluj se nade mnú. Rač mi odpustiti mé hřiechy! Neb ty vieš, žeť sem tvú svatú pravdu miloval.“

Zdroje: Fontes rerum boemicarum VIII, s. 351-367 A; Palackého, Dějiny národa Českého III.